

هنرهای ظریف ایران

مؤلف:

زهره یحیی

انتشارات آروغ

سرشناسه	: فیضی، زهره، ۱۳۴۶
عنوان و نام پدیدآور	: هنرهای ظریف ایران / تألیف: زهره فیضی
مشخصات نشر	: تهران، آرون، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۷۷۰ ص.
شابک	: ۰ - ۴۴۳ - ۲۳۱ - ۹۶۴ - ۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: هنر ایرانی - Art, Iranian
موضوع	: صنایع دستی - ایران - Handicraft - Iran
موضوع	: هنرهای تزئینی - ایران - Decorative arts - Iran
رده‌بندی مگره	: ۱۳۹۵ ۵۹ ۹ ف / ۷۷۲۸۰
رده‌بندی دیویی	: ۷۰۹/۵۵
شماره کتابخانه ملی	: ۴۵۸۶۶۷۲

انتشارات آرون

هنرهای ظریف ایران

تألیف: زهره فیضی

ناشر: انتشارات آرون

تصاویر: زکیه فیضی

چاپ اول: ۱۳۹۵

چاپخانه حیدری: ۱۲۰۰ نسخه

۸۵۰۰۰ تومان

نشانی: میدان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان وحید نظری - ترسیده به خیابان منیری جاوید

تلفن: ۵۱ - ۶۶۹۶۲۸۵۰

پلاک ۱۰۵ - واحد ۳

وبسایت: www.Arannashr.ir

ایمیل: Arannashr@yahoo.com

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار
۱۳	پوشاک ایران در گذر زمان
۱۵	مقدمه
۱۸	پوشاک ایرانیان از قدیم تا امروز
۱۸	تاریخچه
۲۴	مادها
۳۳	هخامنشیان
۴۴	اشکانیان
۵۰	ساسانیان
۶۹	پوشاک ایرانیان از ورود اسلام به ایران تا پایان حکومت صفویه
۶۹	اسلام
۷۵	عباسیان
۸۲	سامانیان، آل بویه، سلجوقیان
۹۴	مغول - تیموریان
۱۰۳	صفویه
۱۲۰	پوشاک ایرانیان از ابتدای قاجاریه تا معاصر
۱۴۷	معماری ارمغان ایران به جهان
۱۴۹	مقدمه
۱۵۱	عیلام
۱۵۶	مادها
۱۶۱	هخامنشیان

۱۷۶	اشکانیان
۱۸۷	ساسانیان
۲۰۱	اسلام
۲۰۵	سلجوقیان
۲۱۴	مغول
۲۳۰	تیموریان
۲۵۰	صفویه
۲۶۵	سه مرکز مهم تقدس شیعیان
۲۷۱	حرم حضرت معصومه (س)
۲۷۴	حرم حضرت عبدالعظیم حسنی
۲۷۷	سفال سازی ماهکا تمدن ایران باستان
۲۷۹	مقدمه
۲۷۹	تاریخچه سفال سازی ایران (تبر نو سنگی)
۲۹۰	عیلام
۲۹۳	آغاز عصر شهرنشینی (مادها)
۲۹۷	هخامنشیان
۳۰۴	اشکانیان
۳۱۲	ساسانیان
۳۱۹	اسلام
۳۲۰	دوران صدر اسلام
۳۳۰	دوران اسلام میانی
۳۳۰	سلجوقیان
۳۳۸	مغول و تیموریان
۳۴۴	دوران متاخر اسلامی
۳۴۴	صفویه و معاصر
۳۵۹	نقاشی پیشینه هنر ایران
۳۶۱	مقدمه
۳۶۱	تاریخچه
۳۶۳	نقاشی ایران از آغاز شهرنشینی

۳۶۸	هخامنشیان
۳۷۳	اشکانیان
۳۷۸	ساسانیان
۳۸۹	اسلام
۳۹۶	سلجوقیان
۴۰۲	مغول
۴۱۷	تیموریان
۴۳۱	صفویه
۴۴۷	افشاریه، قاجاریه
۴۵۷	زیبایی نقاشی ایران
۴۶۳	خط و خوشنویسی هنر درخشان ایران
۴۶۵	مقدمه
۴۶۵	تاریخچه
۴۷۱	مادها- هخامنشی
۴۸۱	اشکانیان و ساسانیان
۴۹۱	اسلام
۴۹۸	اجمالی از اقوال متشرعین و محققین
۵۰۲	خط در ایران اسلامی و مشتقات آن
۵۲۹	قالی بافی هنر زرین و آئینه میراث ملی
۵۳۱	مقدمه
۵۳۲	تاریخچه
۵۳۴	هخامنشیان
۵۳۹	ساسانیان
۵۴۲	تمدن اسلام
۵۴۵	سلجوقیان و ایلخانان و تیموریان
۵۴۹	دوران اوج شگفتی و عظمت قالی ایران
۵۴۹	صفویه
۵۶۷	فنون و روش بافت فرش‌های ایران
۵۸۲	شال ترمه

۵۸۲	 گلیم بافی
۵۸۳	 گبه
۵۸۵	 زیورآلات و جواهرنشان ایران در گذر زمان
۵۸۷	 مقدمه
۵۸۸	 ساخت زیورآلات جواهرنشان ایران
۵۸۸	 دوران سنگی
۵۹۷	 هخامنشیان
۶۱۲	 اشکانیان
۶۱۷	 ساسانیان
۶۲۵	 اسلام
۶۳۰	 سامانیان و ساجوقیان
۶۳۵	 مغول و تیموریان
۶۳۸	 صفوی و افشاریه
۶۶۴	 قاجاریه
۶۹۷	 موسیقی ایران در گذر زمان
۶۹۹	 مقدمه
۷۰۰	 تاریخچه
۷۰۵	 موسیقی ملی ایران در مسیر تاریخی
۷۰۶	 هخامنشیان
۷۱۱	 اشکانیان
۷۱۵	 ساسانیان
۷۱۸	 اشعاری از منوچهر دامغانی
۷۱۸	 اشعاری از نظامی
۷۲۵	 اسلام
۷۲۸	 عباسیان
۷۳۱	 سامانیان، مغول و تیموریان
۷۴۵	 عهد صفویه
۷۵۱	 قاجاریه
۷۵۹	 منابع و مأخذ به انضمام مندرج در متن

پیشگفتار

به نام خداوند که قلم و بیان را به مردم آموخت فراتر از این، علم زندگی کردن را در روی زمین به بندگان ارزانی نمود. و با درود به روان پاک ارواح طیبه که این فرصت به ما داد شد که با تتبع در تاریخ هنر حقیقت محور فراگیری آن را بیابیم. و آن را در اختیار هنرجویان و علاقمندان قرار دهیم.

به درستی که هر و محتوی هنر زیبایی است که خداوند منشأ همه بوده‌ها و هستی‌های آن است. هم حیرت‌انگیز و هم حقیقت مطلق.

پس می‌توان به یقین این طریقه را مورد تأیید قرار داد. مبدأ دین تعقل انسانی است و منشأ هنر احساس متعالی است هدف دین کمال است و هنر نیز همان نقش را ایفا می‌کند و مقصدش جز کمال انسانی نیست. پس هر دو ریشه در فطرت الهی انسان دارند. به همین منظور در تمام ادیان الهی پیشوایان و رهبران دینی به هنر توجه داشته‌اند. چرا که هنر در جهت دادن به زندگی فردی و اجتماعی نقش مهمی ایفا می‌نماید. البته در مکاتب انحرافی نیز هنر از جایگاه ریشه‌ای برخوردار بوده است. که به واسطه همان جایگاه به عنوان ابزاری در مسیر منافع خدایان بی‌خویش به کار می‌برند.

اما در اسلام هنر نیز از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار بوده است. از دید فایده بیان بدان بنگریم هنر کلام خداوند از ارکان بزرگ معجزه خداوند است که عالی‌ترین و کامل‌ترین شکل بیانی و هنری آن در قرآن کریم متجلی گردید و به پیامبر اکرم (ص) نازل شد که بی‌شک یکی از وجوه اعجاز قرآن همان شکل هنری آن است که به هیچ عنوان قابل تحریف نیست. بعد از نزول آیات قرآن کریم هنر نوشتاری آن در

میان مؤمنان و مسلمانان رواج یافت. اینجاست که هدف هنر که همانا کمال انسان است و اسلام بدان بها می‌بخشد معنا می‌یابد.

مسلمانان به واسطه عشق و ارادت به خداوند رحمان و حضرت ختمی مرتبت محمد(ص) و ائمه اطهار (ع) به اوج هنر خطاطی، تذهیب راه یافتند. کلام خداوند را با خطوط زیبا و آمیخته با نگاره‌های شگفت‌انگیز به رشته تحریر درآوردند. مجریان هنر در مسیر تقویت بندگی خدا به معنی واقعی کلمه ماسوی‌الله سرافراز گام نهادند و آثار بدیعی را آفریدند که در نوع خود بی‌نظیر هستند. و هزاران موارد دیگر که قطعاً ذکر همه دستاوردهای هنری در این مقال نمی‌گنجد.

بی‌شک هنر صنعت تکامل زندگی بشر از دیرینه در ایران رواج داشته است. سابقه و پیشینه آن نیز بر مبنای آخرین کشفیات و تحقیقات هنوز هم مبهم است. ویژگی‌ها و ابعاد گسترده آن نیاز به مطالعات وسیع با حضور دانشمندان باستان‌شناس و اساتید فن دارد.

قطع یقین با کشف هر کدام از آثار، مسائل بسیاری در زمینه فرهنگ این مرز و بوم برای علاقمندان و دانش پژوهان روشن می‌شود و روابط آنها باهم مشخص می‌گردد.

مجموعه حاضر شامل هشت بخش مجزاست که طیفی از هنرهای باستانی را از گذشته تا حال شناسایی نموده و به بررسی آنان پرداخته است. این هنرهای دیرینه عبارتند از پوشاک - معماری - سفال‌سازی - نقاشی - خط - خوشنویسی - قالی‌بافی - زیورآلات و موسیقی.

در این نوشتار سعی شده است علاوه بر معرفی آثار گردآوری شده نظرات محققین مختلف نیز مطرح و بررسی گردد. البته می‌توان از این مجموعه به عنوان طرح مختصر یاد کرد که در آینده به لطف پروردگار متعال به طور مبسوط و به همت و یاری والای متخصصین دلسوز و کاردان تکمیل گردد.

ناگفته نماند در این مسیر پر پیچ و خم و صعب علاوه بر پژوهش میدانی در اقصی نقاط کشور، مطالعه کتب محققین پیشین و نسخ خطی در کتابخانه‌های ایران و مشاهده آثار در موزه‌های مطرح کشور، همراهی و همیاری دوستان و یاران

هنردوست کارگشا و راهگشا بود. ندیدن این همه زیبایی در ایشار و لطف عین بی‌هنری است پس با اظهار تشکر و قدردانی از زحمات این عزیزان ذکر اسامی را ضروری می‌دانم.

کتابخانه مؤسسه باستان‌شناسی دانشگاه تهران سرکار خانم زهرا قاضی‌زاده سرپرست کتابخانه

خزانه جواهرات ملی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران جناب آقای رضا شورگشتی مدیر اداره نشر و اسکناس و خزانه

سرکار خانم زرگر رئیس اداره خزانه جواهرات ملی بانک مرکزی - خانم مریم حاجی‌بیگی - خانم سیده فرنوش حسینی - خانم سیمین رقیمی - آقای علی بختیاری - آقای محمد مهدی‌زاده و آقای حسن شیرمحمدی

موزه هنرهای معاصر سرکار خانم فریبا ناطقی سرپرست کتابخانه موزه سرکار خانم فرناز شمس سرکار خانم مهنوش کمائی - سرکار خانم سهیلا شریفی - سرکار خانم شیرین اریب‌نژاد و سرکار خانم مژده فروزان‌فر موزه فرش سرکار خانم نیک‌زاد نارسانس موزه - خانم شجاعی سرپرست کتابخانه

کتابخانه و موزه ملک سرکار خانم نجمه باغی رئیس اداره کتابخانه و موزه ملک - خانم مهتا صفا سرپرست تالار مطالعه، خانم زینب وای‌زاده و خانم شهره ضیائی سرپرست تالار تحقیقات

موزه‌ها: باستان ملی ایران - قزوین - تبریز - شیراز - اوز - اتان - اصفهان - آستان حضرت عبدالعظیم حسینی - موزه حضرت امام رضا (ع)

در خاتمه جایز است از برادرزاده عزیزم مائده فیضی دانش‌آموز دبیرستان به تحقیقات تاریخی که در تهیه بعضی از تصاویر مرا یاری نمود تشکر و قدردانی کنم. همچنین از جناب آقای شهرام سلطانی که چاپ این اثر هنری را که جلوه مفاخر و موارث گرانبهای ملی و خدماتی هنرمندان ایران است را امکان‌پذیر نمود، تشکر نمایم.